

Rubrik i Aftonbladet:

"Brotten följer i deras spår"

Hur behandlas brittisk/irländska resandehantverkare i media?

Rubriken lyder "Brotten följer i deras spår". Den låter som hämtad från 1930-talet - eller möjligen från någon hatsajt på nätet. Men formuleringen kommer från en artikel i Sveriges största tidning Aftonbladet och är publicerad år 2013.

Den handlar om människor som ibland kallas brittiska resande, irländska resandefolk, resandehantverkare eller bara asflatsläggare. De åker runt, ofta med hela familjer, och tar småjobb som reparationer, mindre byggjobb eller asfaltera garageuppfarter.

Aftonbladet fortsätter beskrivningen av dessa människor med formuleringar som till exempel:

"Polisen anklagar kringresande asfaltläggare för slaveri och fuskjobb"

"I karavanens spår följer bedrägerier, misshandel - och människohandel, enligt en tidigare hemligstämpad rapport från Rikskrim." Och:

"Enligt Rikskrim rör det sig om sex-sju familjer uppdelade i tre klaner som sysslar med grov organiserad brottslighet. Verksamheten genererar 30 miljoner svarta kronor - varje år, enligt polisen." Och:

"Genom åren har mängder av kunder vittnat om dåligt utförda arbeten och hot om våld när arbetet ifrågasatts."

Vad tillåts de svara?

Aftonbladets journalist Martin Nilsson har visserligen talat med några brittisk/irländska resande, men journalisten låter ibland bara svepande svar komma till tals:

"Det är lögnar. Vi är förföljda av polisen, säger en av männen." Och:

"Jaha, journalister. Ni har kommit för att skriva ännu mer skit om oss?" För läsaren blir Aftonbladets bild att anklagelserna är välgrundade och att svaren är luddiga - eller rent av urskuldande. Det finns dock ett undantag i texten.

Några resandehantverkare får be-

Anti-travellerdike från Dunstall Common. Syftet är att hindra travellers från att köra in på ången. Foto: Bob Embleton

möta anklagelserna om människohandel/slaveri:

"Vid husvagnen i Upplands Väsby har fler män anslutit. Stämningen är avvaktande. Männen skämtar, säger att de inte vill prata med journalister men talar i mun på varandra när de berättar om den svenska polisen.

- De förföljer oss. Vi kommer till en plats, polisen kör bort oss och vi åker vidare. Det är rasism, säger en av männen.

Ingen av dem vill uppge sitt riktiga namn.

Alla säger samma sak: Varje familj är här individuellt och frivilligt, de lurar ingen och gör inte ett sämre arbete än svenska hantverkare.

- Det skrivs en massa lögnar om oss - och campingplatserna vill inte släppa in oss. Vad ska vi göra? Vi har våra barn, våra fruar, med - men ingen vill ta emot oss. Vi vill betala, men ingen vill ta emot våra pengar. Vi måste bo någonstans, säger en av männen."

Märk hur journalisten Martin Nilsson mitt i deras berättelse meddelar att "Ingen av dem vill uppge sitt riktiga namn". Det är en fras som, för läsaren, framstår som om deras version var mindre trovärdig. Särskilt

som Martin Nilsson inte talar med några neutrala personer om eventuell rasism mot resandehantverkare.

Aftonbladets sätt att beskriva folkgruppen som kriminell och hotfull är inte på något sätt unikt. I Partille Tidning skriver Olof Lönnehed hur resandefolk "skräpar ner". Ett par gånger i den korta texten understryker han just en känsla av hot:

"De uppträder hotfullt mot förbipasserande och skräpar ner." Och:

"Förbipasserande har upplevt stämningen som hotfull när de gått genom lägret och när PT:s reporter besökte platsen i fredags sprang en tonårig pojke snabbt ikapp. Situationen blev hotfull. 'Why are you taking pictures? Delete them now or I'll get some more men'."

Om man går in och tar foton bland människors bostäder utan att fråga om lov - borde det leda till en del självkritiska frågor för en journalist. Här framställs istället de boendes reaktioner som själva hotet. Men är det inte mer hotfullt att fota andras hem utan tillstånd?

Lönnehed fortsätter med att beskriva folkgruppen som opålitlig och kriminell:

“Deras metoder kan dock vara kontroversiella och många som anlitat dem känner sig lurade. Arbetena utförs ofta svart och på parkeringen vid Kåsjön ligger redan högar med byggavfall efter utförda jobb. Det är inte tillåtet att campa på platsen.”

Ett utbrett tema i media är hur skräpigt det blir efter brittisk/irländska resandehantverkare. Göteborgs-Posten sätter rubriken “Soptipp i spåren av irländska hantverkare”. Journalisten Hampus Dorian beskriver dem som ett återkommande problem:

“Första gången var i våras. Den gången kostade det, enligt Partillebos förvaltningschef Rickard Stadler, 30 000–35 000 skattekronor att städa upp och sanera.”

I artikeln ställer Hampus Dorian det välorganiserade och goda samhället Sverige i skarp kontrast mot resandehantverkarnas uppförande:

“Enligt samstämmiga uppgifter rör det sig om ett 30-tal husvagnar, plus grävmaskiner och lastbilar, som stått vid sjön som förser Partille med dricksvatten.

– Kåsjön är ett vattenskyddsområde dit folk åker för att uppleva naturen. Att då mötas av massa slipers, pallar, sopor och all möjlig skit. Jag vet inte vad jag ska säga, säger Rickard Stadler.

Inte heller den omgivande naturen har klarat sig från nedskräpning.

- De har utfört sina behov och allt som hör därtill i skogen. Det är papper överallt, säger Thomas Ekström och kommer bärandes på en sopsäck.”

Mediebilderna blir den av hänsynslösa människor som struntar i om de förstör för andra. Göteborgs-Postens Hampus Dorian låter inte någon av de utpekade svara på kritiken. Även om artikeln i sig själv är helt fri från rasistiska kommentarer - så är hela angreppssättet just en klassisk rasistisk kontrastering i vi-mot-dem: En folkgrupp utmålas som om den parasiterar på både oss och naturen. Det svenska majoritetssamhället beskrivs som i grunden miljövänligt. Stämmer det? Hur är det med bilavgaser, utsläpp från flyget, gruvdrift och kalhuggning?

Ur ett historiskt perspektiv handlar det om människor som förföljts

under århundraden - även av myndigheter. Att då acceptera ett myndighetsuttalande som journalistisk sanning är därför problematiskt. Här kan det finnas kvardröjande fördomar. En journalist borde åtminstone ställa några följdfrågor till berörda myndigheter för att försäkra sig just att det inte finns rasism. Men här förefaller den kollektiva bedömningen av hela folkgruppen vara accepterad av både journalister och myndigheter.

Kollektivt utpekade

Detta är kanske den viktigaste kritiken: Den kollektivt skuldbeläggning. Hela gruppen resandehantverkare pekade ut som kollektivt ansvarig - ja, rent av som ett samhällsproblem. Journalisten kan gå fram till en godtycklig person ur gruppen och ställa denna till svars för hur andra i gruppen möjligen betett sig. Lek med tanken att någon på ett stort företags ekonomiavdelning har förskingrat pengar. Ingen vettig journalist skulle, i ett sådant fall, kollektivt utpeka alla anställda som potentiellt kriminella. Ingen myndighet skulle uttala sig om problemet med kriminalitet bland anställda i just det här företaget.

I artiklarna om resandehantverkare finns även en bristande känsla för läsarperspektivet. De flesta läsare litar säkert på polisen och många har antagligen fördomar om folkgruppen. Om journalisten inte är medveten om sådant perspektiv; riskerar texten att spä på fördomarna. En enstaka kommentar från en resandehantverkare om att de är oskyldiga har inte samma tyngd för läsaren som en myndighet. Sådana här artiklar kräver en hel del eftertanke och research. Annars riskerar de bli alibin för rasism.

Olof Rydström

Källor: Hampus Dorian “Soptipp i spåren av irländska hantverkare” Göteborgs-Posten 131121, Olof Lönnehed “Resandefolk vid Kåsjön” Partille Tidning 131115, Martin Nilsson “Brotten följer i deras spår”, Aftonbladet, 130512

Travellers med utsmyckad vagn utanför Cahirmee på väg till hästmarknaden i Cork på Irland. Juli 1954.
Foto: National Library of Ireland.

